1938 ий
18
ДЕКАБРЬ
№ 111 (495)
Акше 5 ыр.

5-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе Коммунист

ВЛКСМ Маробком ден горком орган

КОМСОМОЛЬСКИИ АКТИВ ПОГЫНЫМАШЛАШТЕ БОЛЬШЕВИСТСКИИ КРИТИК ДЕН САМОКРИТИКЫМ КУМДАН ШАРАШ

Эрла Йошкар-Оласе комсомольский активын погынымашыже тӱҥалеш. Тиде погынымаште чыла ВЛКСМ райком секретарь-шамыч участвоватлаш тӱҥалыт. Актив погынымаш ВЛКСМ ЦК VII пленумын решенийжым обсудитлышаш.

ВЛКСМ ЦК VII пленумын решенийже да руководящий комсомольский орган-шамыч гыч калык тушман-шамычын пособникыштым, политический банкрот-шамычым эрыктымаш комсомолец-шамычын активностьыштым адакат кӱшкӧ нӧлталын.

Шукерте огыл эртыше отчетно-выборный погынымаш-шамыч ден районный комсомольский конференций-шамыч пеш раш ончыктен пуышт: пытартыш ийлаште шке родинам беззаветно йӧратыше, тушман-шамыч ваштареш кучедалмашеш калитлалтше замечательный кадр-шамыч кушкыныт. Нине активист-шамыч кызыт уло вийыштым пыштен пашаш пижыныт. Районный ден городской комсомольский конференций-шамыч тидымат раш ончыктышт: ятыр комсомольский руководитель - шамычын пашаштышт, ВЛКСМ ЦК-ын ожнысо руководительыштын насаждатлыме, антипартийный практике кугу верым налын шоген. Ятыр низовой, районный да тыгак областной комсомольский организаций-шамычын руководительыштат ВЛКСМ ЦК IV пленумын решенийже гыч шкеланышт кӱлеш политический выводым ыштен огытыл. Нуно комсомолец-шамыч коклаште йӱмаш, бытовой разложений гай факт-шамычлан вниманийым ситышын обращатлен огытыл, калык тушман да нунын пособникыштым вожге куклен пытарышаш верч вопросым принципиально шынден огытыл. Садланак комсомольский организаций гыч калык тушман-шамычым эрыктымаш, тушман пашан последствийжым ликвидироватлымаш кызытат пеш эркын кая.

Марийский коммунистический ял озанлык школышто орудоватлыше калык тушман-шамыч Соловьев, Саратовцев, Прохоров студент-шамыч коклаште йӱмашым, бытовой разложенийым культивироватленыт. А партийно-комсомольский организаций-шамычын руководительышт умшам карен гына кодыныт. Комсомольский организацийын ожнысо руководительже, мучашыш шумеш разложитлалтше, эре йӱшӧ Орехов комсомольский организацийын пашажым шалатымашке шуктен, активист-шамычым йӱмашке шупшын, тунеммын качествыж верч кучедалын огыл. Тудо калык тушман-шамычын подлый пашаштым умбакыже шуяш тӧчен. Ореховын йӧрдымӧ пашаже комшколысо партийный организацийын, ВЛКСМ горкомын шинча ончылныштак эртен. Но парткомын ожнысо секретарьже Грязин йолташат, ВЛКСМ горкомын ожнысо руководительышт Меледин ден Меркулов йолташ-шамычат нимогай мерымат ыштен огытыл.

ВЛКСМ ЦК IV пленумын решенийжым илышыш пуртышаш верч Параньга, Сотнур, Кужеҥер, Морко да моло райком-шамычат пеш эркын кучедалыныт. ВЛКСМ Кужеҥер райком пеленсе первичный комсомольский организацийыште ятыр жап мартен калык тушман-шамыч Алендеев, Иванов орудоватленыт. Нунын тушман пашаштым иктат, даже тиде организацийыштак учетышто шогышо Васильев йолташ (ВКП(б) райком секретарь) да райкомол секретарь Морозов йолташат ужын огытыл. Алендеев комсомольский билет денак изолироватлалтын.

Морко райкомолын ожнысо секретарьже Петров йолташ райкомол бюрон ожнысо членже, калык тушман Логиновын шакше пашажым шинчен гынат, тӱжвак луктын огыл, а петыраш велэ тӧчен. Петров, райкомол бюро член-шамычын, Волковын, Дмитриевын чарныде йӱмышт нергенат нигунам обсудитлен огыл. Райкомолын ревизионный комиссий председательже Акозин вражеский пашам ыштен. Петров пашам Акозин дене пырля ыштен гынат, Акозиным разоблачитлен огыл. Семи-солинский тӱҥалтыш школын ожнысо вуйлатышыже, йӱшӧ, морально разложитлалтше Антоновым эн сай активистлан шотлен, тудым тӱрлӧ семын выдвигатлаш тыршен.

ВЛКСМ Обком бюрон посна членже-шамычат ятыр политический ошибкым допускатленыт. Сотнурский райкомол кулакын ӱдыржӧ Ефремовам комсомол гыч луктын ыле. Ефремова школышто пионерский пашам развалитлен, калык тушман Васильевым шындымеке шортын коштын. Ефремовам комсомолыш восстановитлаш нимогай оснований уке ыле. Но ВЛКСМ Обком бюрон членже Корюкин йолташын настоятлымыже дене Ефремовам комсомолыш восстановитлевыт. Сотнурский райкомолын секретарьже Алмакаев йолташ комсомольский организаций гыч калык тушман-шамычын пособникыштым эрыктышаш верч кучедалын огыл. Пытартыш жап марте кулакын эргышт, ӱдырышт, калык тушман дене кылым кучышо-шамыч комсомолышто шогеныт.

Чыла нине факт-шамыч ВЛКСМ Обкомым, тудын первой секретарьышт Рябчиков ден Кондратьев йолташ-шамычым кугун обвинятлат. Нуно вражеский паша нерген сигналым колмек, вопросым принципиально шынден огытыл. ВЛКСМ Обкомын органже „Рвезе Коммунист“ калык тушман-шамычым куклышаш верч ситыдымын кучедалын.

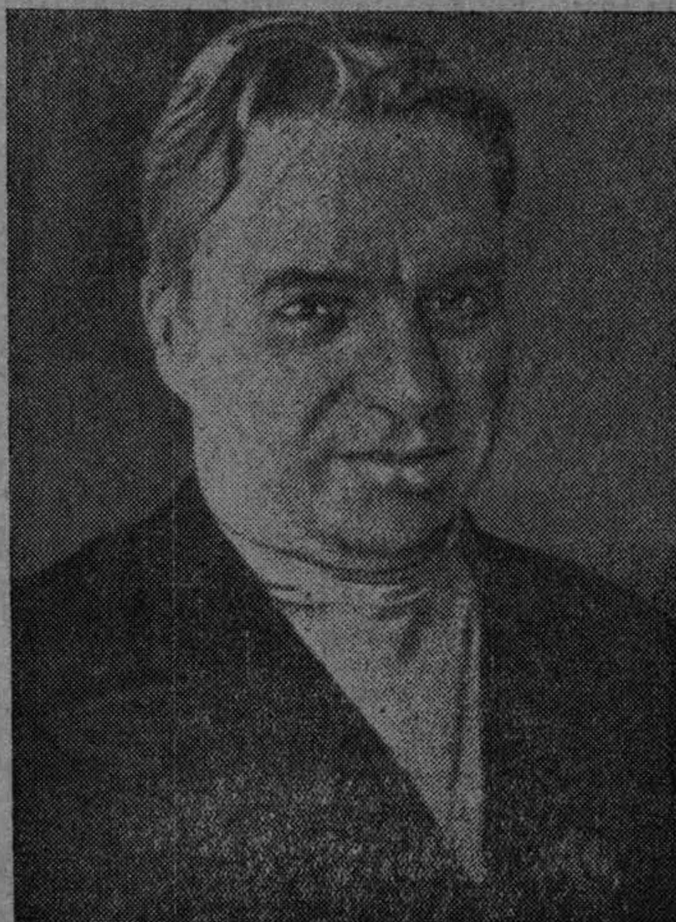
Комсомолышто калык тушман-шамычым да нунын пособникыштым але куклен пытарыме огыл, вредительствын последствийже пеш эркын ликвидироватлалтеш. Комсомольский руководитель-шамыч тыжечын политический урокым ыштташышт, ВЛКСМ ЦК IV ден VII пленумыштын решенийыштым илышыш пурташ серьезно пижашышт, актив погынымашлаште большевистский критик ден самокритикым шарашышт кӱлеш.

Йошкар-Ола комсомольский конференций петырныш

15 декабрьыште Йошкар-Ола комсомольский конференций шке пашажым пытарыш. ВЛКСМ горком пленумын составышкыже тайный голосований дене 37 членым да 7 кандидатым, ВЛКСМ областной конференцийыш делегатлан 35 еҥым сайлыме.

Кастене организационный пленум эртыш. Пленум ВЛКСМ горком секретарьлан А. Пинаев йолташым, политучебо отдел вуйлатыше ден секретарьын первой заместительжылан П. Щербаков йолташым, тунемше-шамыч молодежь отдел вуйлатышылан Н. Светлаков йолташым да пионер-шамыч отдел вуйлатышылан К. Щеглова йолташым сайлен.

ВАЛЕРИЙ ПАВЛОВИЧ ЧКАЛОВ

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЙ УВЕРТАРЫМАШ

ССР Союз правительство мемнан жапысе великий летчик Советский Союз Герой Валерий Павлович **Чкалов** йолташын тений 15 декабрьыште у самолетым испытатлыме годым колымыжо нерген келге прискорбий дене увертара.

ССР Союз Совнарком ден ВКП (большевик-шамыч) ЦК-ын соболезнованийышт

ССР Союз СНК ден ВКП (большевик-шамыч) ЦК Валерий Павлович **Чкалов** йолташын ешыжлан Советский Союз Герой **Чкалов** йолташын колымыжлан лийын шкенжын соболезнованийыштым выражатлат.

* * *

ССР Союз правительство пунчалын:

1) Чкалов йолташым тояшлаш Правительственный Комиссийым Булганин (председатель), Щербаков, Локтионов, Громов, Байдуков ден Беляков йолташ-шамыч составаным организоватлаш.

2) Чкалов йолташ тоймашым государствын счетышкыжо налаш.

3) Чкалов йолташым Красный площадеш Кремлевский пырдыж деран тояш.

4) Чкалов йолташын ешыжлан персональный пенсийым назначитлаш.

ВКП(б) Московский областной ден городской комитет-шамыч деч

ВКП(б) Московский областной ден городской комитет-шамыч Москва оласе ден Московский областьысе партийын чыла членже-шамычлан да чыла шемер-шамычлан Советский Союз Герой, родинан ӱшанле эргыже,

Валерий Павлович ЧКАЛОВЫН

колымыжо нерген келге ойганымаш дене увертара.

ВКП(б) Московский Областной ден городской комитет-шамыч.

218

ВАЛЕРИЙ ПАВЛОВИЧ ЧКАЛОВ

ЛЕТЧИК-БОГАТЫРЬ

Пӧртылташ лийдыме кугу йомдарымаш нерген ойган уверым пӱтынь Советский эл келге ойганымаш дене колеш. СССР Верховный Совет депутат, Советский Союз Герой комбриг Валерий Павлович Чкалов постеш геройски колен.

Мемнан кугу родинан кажне гражданинже шкенжын смелостьшо, отвагыже да героизмже дене пӱтынь тӱням ӧрыктарыше, тудын чудесный перелетшо-шамычым шарна.

Кугу Ленин—Сталин партийын воспитанникше, тудо шке социалистический отчизнан чапшым шукемдашлан чыла ыштен.

Валерий Чкаловын илышыже да пашаже Сталин йолташ лӱмжӧ дене чак кылдалтыныт. Сталин йолташ тудлан картыште Москва деч Охотский теҥыз сердек маршрутым ончыктен. Сталин йолташ Северный полюс гоч Америкыш чоҥештымаштыже кажне мелочь дене интересоватлен, мӱндыр корныш тудым тыршен, ача семын ужатен колтен.

Валерий Чкалов эреак весела, илышлан куанше, энергий дене, смелый илан-шамыч дене, отважный шонымаш дене тич темше ыле.

Чеверын, шергакан йолташ! Тыйын полет-шамычет айдем тукымын пеш чапле сеҥымашыже-шамыч историйыш шӧртньӧ буква дене возен пурталтыт!

В. С. Молоков,
Советский Союзын Геройжо.

ЗАМЕЧАТЕЛЬНЫЙ ЛЕТЧИКЫН ИЛЫШЫЖЕ

Валерий Павлович Чкалов Горький область, Васильево-Слобода ял гыч котельщикын эргыже, 1904 ийыште шочын. Тудо вашке гына самостоятельне илым ден илаш тӱҥалын: подросток улмыжо годымак землечерпалкыште да пассажирский пароходышто судовой кочегар лийын, катерыште масленщик лийын пашам ыштен.

Шучко 1919 ийыште Октябрьын сеҥен налмыжым аралаш калыкын эн сай эргыже граждан сарыш каеныт. Тӱҥамак 15 ияш Валерият Йошкар Армий радамыш добровольцлан каен. Тудо жапыште Чкалов Канавинышсте 4-ше авиапаркыште мастерлан ыштен.

1921 ийыште Чкалов Егорьевский летчик-шамыч школыш тунемаш налалтын. Тиде школым тунем пытарымек 1923 ийыште истребитель класс дене высший пилотаж Московский школыш пурталтын. Тудым тунем лекмек РККА военно-воздушный вийыш кусенен да 1924 ий гыч 1932 ий марте военный летчиклан ыштен.

Отважный летчик РККА военно-воздушный вий Научно-испытательный институтышто испытатель-летчиклан ыштен, варажым Менжинский лӱм. заводышто пашам ыштен. У машина-шамычым испытатлыме годым Чкалов ик ганат парашют дене пайдаланен огыл.

1935 ий 5 майыште, у конструкциян самолет-шамычым испытатлыме годым ик гана веле огыл пеш кугу смелость ден мужествым ончыктымылан правительство Чкалов йолташым Ленин орден ден наградитлен.

1936 ийыште Москва—Петропавловск-на Камчатке сталинский маршрутан заданийым пеш чаплын 56 час 20 минут жапыште шуктымылан правительство командир Чкалов йолташ да тудын отважне спутникше-шамыч: Байдуков да Беляков йолташымытлан Советский Союзын Герой званийжым присвоитлен да кумыл Ленин орден дене наградитлен.

1936 ийыште Чкалов йолташ ВКП(б) радамыш пурталтын.

1937 ийыште Чкалов йолташ горьковский шемер-шамыч дене СССР Верховный Советын депутатшылан сайлалтын.

ВЕЛИКИЙ ГЕРОЙ НЕРГЕН ЧЕЛОВЕЧЕСТВО ШАРНАШ ТӰҤАЛЕШ

Валерий Павлович уке... Тудо шаланен... Чудесный летчик, айдем, йолташ пытен. Тиде шонымаш дене сбрасаш нелэ.

Илышын, вийын олицетворенийже — Чкалов нерген, колышо Чкалов нерген семын ойлаш нелэ.

Чкалов полярный летчик огыл, но тудат Арктикым осваиватлен да покорятлен. Ме, полярник-шамыч, Москва гыч Удд островыш (кызыт Чкалов остров) тудын дерзкий тӧрштымашыже дене, Северный полюс гоч Москва гыч Америкыш тудын дерзновенный рейсше дене восхищатлалтын улына.

Чкалов йолташ кругосветный перелетым ышташ шонен. Да, ме чылават ӱшанен улына: тиде перелетым Чкалов пижын гын, тудо шуктатлеш. Ме, летчик-шамыч, Чкалов йолташын шонымашыжым шуктена.

Ий-шамыч эртат. Авиацийын прогрессше мемнан кечыласе сеҥымаш-шамычым ятыр шенгелан кода, но летчик Чкаловын сеҥымашыже-шамыч нерген пӱтынь культурный человечество эре шарнаш тӱҥалеш, да калык советский Герой—летчик нерген эреак мурым мураш, былина-шамычым каласкалаш тӱҥалеш.

М. В. Водопьянов,
Советский Союзын Геройжо.

Байдуков, Чкалов да Беляков йолташ-шамыч 1937 ийыште Москва-Северный полюс-США полет деч ончыч.

ЛӰДДЫМӦ ЧКАЛОВ

Изиже годым Валерий Чкалов пеш чулым, боевой рвезе улмаш. Чоҥештылаш тудо йӧратен, тушто тудо шкенжын лӱддымӧ улмыжым палдарен. Чоҥештымаште самырык Чкалов важнейший авиационный полет-шамычым разрешитлымашым кычалын. Самолет виктарымаште улшо путырак кугу отвагыже да искусствыжлан вер шагал лийын. Кеч кунамат тудо южышто утыжымат ыштылын, (ик гана тудо поче-поче 250 мертвый петлым ыштен). Тиде, дисциплиным пудыртымаш лиеш. Тидлан тудым авиаций деч кораҥденыт.

Авиаций деч кораҥдымылан ойгыжым шкеж деч шылташ да шкенжым успокоитлашлан, Чкалов авиаконструктор лияш решитлен. Чоҥештылме нерген мондаш тыршен.

Жап эртен. Чкаловлан гражданский самолет дене чоҥештылаш разрешитлыме. Скучно лийын гынат, Чкалов пассажир-шамычым шупшыктен. Тудо жапыште шкенжын фотокарточкешыже шутитлен возымашыже ойлалтеш:

„Ожнысо военный летчик Чкалов. Темдан ӱмбак ончашат жал. Кызыт те извозчик веле улыда". Тидын дене тудо гражданский авиаций летчик-йолташ-шамычым обидитлаш шонен огыл, а тудо головокружительный полетшо-шамыч деч вара скучатлен. Научный испытательный институтышто летчик-инструкторлан ыштымыже деч вара, вашке авиационный заводыш куснен.

Заводышто Чкалов чылалан палыме. Москва—Удд остров триумфальный перелет деч вара эн ончыч Чкалов родной заводышкыжо каен. Тыште кугу митингыште пашазе-шамыч ончыч лектын таум ыштен каласен:

— Тау темдалан, йолташ-шамыч! Те мыланем Герой лияш полшен улыда.

Чкаловын илышыштыже 1935 ий кеҥежым Сталин йолташ дене вашлиймаш путырак кугу вашталтышым ыштен. „Темдан илышда мемналан вимогай машина деч коч шерге"—ныжылгын, ача семын каласыме тиде мут Чкаловын ушыжым пудрален. Тудо эше чаплырак пашам ышташ тӱҥалын. Но тудо эре шонен: мом тидлан Сталин каласа, могай советым Сталин пуа.

Чкалов машина деке пеш серьезнын, придирчиво относитлен. Машина семынак тудо еҥ-шамычымат чот проверитлен. Заводышто Чкалов учлет-шамычым туныктен. Осоавиахимыште—планерист кружокым вуйлатен. Планерист-шамыч йолташыжым ыштымышт деве учебный планер пудыртымым пален, Чкалов тудо йӱдымак аэродромышто планерым олмыктыктен. Тыгай машинаш кандра дене пидылтын, Чкалов эн ончыч южышко шке кӱзен.

Тид деч вара Чкалов Северный полюс гоч чоҥештен мечтатлен. Северный полюс нерген тудо Сталин йолташ денат кутырен. Но тудо жапыште Москва—полюс—США маршрут почеш перелетым отложитлыме. Бэренцово теҥыз ӱмбалне „АНТ-25" дене чоҥештымыже годым Чкалов правителство деч „Нордыш" чоҥешташ адак радио дене йодын. Разрешений пуалтын огыл.

Тылеч вара Чкалов нервничатлаш тӱҥалын. Тудым койшыжо йолташыже-шамычлан ӧрмашын койын. Ик гана Кремль гыч пеш чот куанен мӧҥгыжӧ пӧртылын, кутыренат кертын огыл. Эрлашыжым, 18 июньышто Чкалов спокойный, серьезный, „АНТ-25" самолет штурвал воктен шинчен. Тиде кечын 4 часат 05 минутышто Валерий Чкаловын „АНТ-25" экипажше Москва гыч Северный полюс гоч США-шке нигушан шичде беспримерный полетыш лектын. 63 часат пелэ гыч героический экипаж „АНТ-25" Баракс аэродромыш (США, Вашингтон штат) волен шинчын. Тиде полет чыла тӱням ӧрыктарен, социалистический родиналан у, чапле сеҥымашым ыштен.

Актив погынымаш лиеш

1938 ий 19 декабрьыште 6 шагат кастене марийский государственный театреш Йошкар-Оласе комсомольский активын погынымашыже лиеш.

Погынымаште ВЛКСМ ЦК VII пленумын решенийже да комсомольский организаций-шамычын задачышт нерген ВЛКСМ ОК секретарь Винокуров йолташ докладым ышта.

ВЛКСМ Горком.

Советский Союзышто

„Родина“ самолет кеч могай рейсым ышташ ямде

12 декабрьыште „Родина“ самолетым йолтымаште участвоватлыше пытартыш местный житель-шамыч группым самолет дене Кербишке кондымо. „Родина“ самолет шинчыме верыште, таежный лагереш кодшо еҥ-шамычым да грузым эвакуироватлыме чыла паша летчик Генаев йолташ дене ышталтын. Лагерым кызыт сниматлыме.

„Родина“ самолет кызыт Комсомольскышто, аэродромышто шинча. Тудым чыла тӧрлатыме да кеч могай заданийым шукташ ямде.

ХРОНИКА

Москвашке СССР ден Польша коклаште торговый переговорым ышташлан промышленность ден торговля польский министерстве торгово-политический департаментын директоржо Г. Лыховский толын.

Йошкар-Ола комсомольский конференцийын делегатше-шамыч (шола гыч пурлашке): Овчинников С., Егошин А., Марьин М. да Комиссарова йолташ-шамыч. Фото А. ОВЕЧКИНЫН.

Комсомольский организаций-шамычын у составыштлан чарныде полшен шогыман

Отчетно - выборный погынымаш-шамыч первичный комсомольский организацийлаште шукертак эртеныт. Тиде жапыште кажне комсомольский организаций у составшылан отчетно-выборный погынымашын решенийжым илышыш пуртымашым, несоюзный молодежь коклаште политико-воспитательный, массовый - умылтарымаш да комсомольский озанлыкыште порядкым ышташ пашам тӱҥгычак саемдышаш ыле. Но тидым ятыр комсомольский организаций але илышыш пурташ пижын огытыл.

Теве „КИМ“ колхоз пеленсе комсомольский организаций (Шернур район) тошто семынак пашажым начар ышта, нимогай вашталтыш уке. Комсомольский организацийын несоюзный молодежь дене пашам ыштыдымыжлан 1938 ий март тылзе деч вара организаций ик еҥланат кушкын огыл. А колхозышто ятыр ончыл рвезе ден ӱдыр-шамыч улыт.

Комсомольский погынымаш пеш шуэн лиеш, лиеш гынат критик да самокритик деч посна эрта. Тыгак политучебо пашамат сайын шындыме огыл. Занятий жапыштыже огеш лий, посна комсомолец-шамыч занятийыш огыт кошт (Исаков С., молат).

Добровольный организаций-шамычат пашам огыт ышт е. Осоавиахимовский, физкультурный организаций-шамычым да моло кружок-шамычым иктат огыт вуйлате. Оборонный значоклан нормо сдатлымашым организоватлыме огыл. Комсомолец-шамычын нимогай поручениййыштат уке. Комсомольский организацийын секретарьже Семенов А. але паша планымат ыштен огыл. Тидын дене пырля райкомол нергенат ойлыде огеш лий. Шернур райкомол тыгай комсомольский организаций-шамычын у составыштлан практический полышым начар пуэн шога.

Л. Семенов.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬЫМ ШИЖДЫМЕ КОМИТЕТ

1938—39 тунемме ийын первой чырыкшым Иван-Солинский кыдалаш школ (Кужеҥер район) путырак начар результат дене эртарыш. Пӱтынь школ мучко посещаемость нигунамат 100 процент лийын огыл, успеваемостят пеш ӱлнӧ шога.

Школышто политико-воспитательный да учебно-воспитательный пашам начар шындымаш школ илышыште раш койын шога. Комсомолец - шамыч коклаште шукышт начар тунемыт. 8-ше классыште тунемше комсомолец Соколов Александр кум предмет дене начар отметкым налын, Лукоянов Алексей тӱчкыдын кечым кодылеш, начар тунемеш.

Южо комсомолец-шамыч шкеныштым культурныйын огыл кучат. Ӱдыр-шамыч деке феодально-крепостнический отношенийыштым алят кудалтен огытыл. Теве тудо Соколовак тунемше ӱдыр-шамычым обижатла, нуным игылтеш, воштылеш.

Посна комсомолец - шамыч еш коклаштат шкеныштым сайын огыт кучо. Ачашт - авашт ваштареш тумасат, нуным койдарат. Теве комсомолец Лукоянов т ы г а й. Тиде, йӧршеш комсомольски огыл!

Школышто ВЛКСМ первичный организаций да пионер отряд улыт. Нуно кызыт мартеат школышто воспитательный п а ш а м саемдаш пижын огытыл. Утларакшым ВЛКСМ организаций нерген каласыман. Комсомольский организаций учебно - воспитательный пашам саемдышаш верч кучедалмаште дирекцийлан полшен ок шого. Молодежь коклаште пашам ок ыште, пионерский организацийым ок вуйлате, комсомолец-шамычын илыштыштым, посна комсомолецше-шамычын начар тунеммашыштын причинжым ок пале. Тиде шотышто ВЛКСМ комитет секретарь Пуртиков йолташ шкеланже серьезный выводым ыштышаш. ВЛКСМ Райкомол ден РайОНО-ланат тиде школышко вниманийым обращатлашышт кӱлеш.

П. П. Поликарпов.

Ончыл молодежь комсомолыш пура

Кукнур кыдалаш школышо (Шернур район) первичный комсомольский организаций кодшо ийыште организоватлалтын. Тунам 4 комсомолец ыле. Кызыт тиде организаций 25 еҥыш шуын. Организацийыште 11 ӱдыр уло.

Комсомольский организаций молодежь коклаште пашам сайын ыштен шога.

В. Аппаков.

* * *

Руя-Сола пеле кыдалаш школ пеленсе (Роҥго район) ВЛКСМ первичный организацият кушкеш. Организацийыште ончычшым 5 член веле ыле гын, кызыт 17 комсомолец улыт. Шукерте огыл комсомолыш пураш адакат 9 йодмаш пурен.

В. Коротков.

* * *

„Ямбатр“ колхозышто (Морко район) тылзе ончыч ВЛКСМ первичный организаций организоватлалте. Политико - воспитательный пашам сайын ыштен шогымо дене организаций кечын кушкеш.

Кызыт посна комсомолец-шамыч колхозник - шамыч коклаште калык перепись нерген умылтарат, нырдыж газетым луктыт.

Ф. Андреев.

„В А Т Е“*

(ОЙЛЫМАШ)

Кас кече, шӧртньӧ шар семын, горизонт шеҥгеке волыш. Мланде ӱмбалым кумдыкеш шем пычкемыш эркын леведе. Лачак кавам гына кас ӱжара ятыр марте розовой тӱс дене чиялтен шогыш. Вара эркын кавашкат мланде гыч шем пычкемыш кӱзен шуо.

Тиде жапыште красноармеец Александр Филин караулыш шогалаш ямдылалташ тӱҥале. Жап марте малаш возаш тарваныш. Ӱмбал вургемым кудашын гына шуктыш, дневальный тудлан кычкырале:

— Филин йолташ! Тыланет телеграмма!

Филин дневальный дечын телеграммым налят, лудаш тӱҥале: „Мийымем вучо, чыла каласем. Ватет Лиза“.

Филин кенеташте нимоланат ӧрӧ. Шӱмжӧ чӱчкыдын кыраш тӱҥале. Вуйыштыжо тӱрлӧ шонымаш ташлыш. Мӧҥгыштӧ изи эргыжат ушеш возо.

— Телеграммым теҥгече кастене колтымо. Но ала мо шот дене вараш толын. „Мӧҥгыштӧ мо лийын? Чынак, ала изи эргым колыш? Уке, лийдымаш!..“— Филин пажаш тӧчен, тӱрлым шонкалыш.

Филин деке отделенный командир Иванов толын шогале.

— Филин йолташ, канаш воч!

— Мый, командир йолташ, таче вате дечын телеграммым налынам.

— А мо вара лийын?

Филин гимнастерка кӱсенже гыч луктын, телеграммым командирлан шуя. Командир лудын, Филинын шыматен ойла.

— Йӧра! Мый командир ротлан каласем. Ватет толмылан кӧра, тыйым нарядгыч утарышт.

— Командир йолташ, огеш кӱл! Теҥгече лектеш ыле гын, тачевак волгыдывак шуэш ыле. Значит, эрла толеш.

— Тугеже воч. Ватет нерген утыжым ит шоно. Ужмыжо шуымат толеш дыр?..

* * *

Тиде караульный частьыште кумышо пост эн ответственный постлан шотлалтеш. Тыште Филин ятыр гана часовой лийын, штабын секретный делажым оролен. Вот тачат тыште тудо часовой. Кидеш пеҥгыдын винтовкым кормыштен ончык да шеҥгек коштеда. Сай оролаш кӱлеш! Вет тыжеч границат тора огыл,—шонкала тудо.

Молгунамсе деч таче посна вуйыштыжо шонымаш пӧрдеш: Телеграмма...вате.. икшыве...

Вуйышкыжо кенета вес шонымаш пурыш: ала тушман? Шеҥгекыла савырнен ончале. Умбалнырак ала мо шемын койо.

— Шогал! Кӧ толеш?

Пычкемыште, торштак огыл, ала могай ӱдрамаш йӱк вашмутым пуыш:

— Мый, станцийыш!

— Пӱрла могырышкыла вончо!

Шуҥак ыш лий, ончылно адак шем ӱмылка пале лие.

— Шогал! Кӧ толеш?

Ындыжым нимогай вашмутат ыш шокто.

— Шогал! Кӧ тушто?

Филинын пылышыжлан изи чарга йӱк шоктыш.

— Шура, тый улат мо? Тиде мый-Лиза!

Ӱдрамашын адак чакырак толмыжо койо. Вара шогале. Адак тарваныш.

— Шогал! А то лӱем!

Филин затворым шупшыльо, ӱдрамаш шогале.

— Мӧҥгеш кай!

Ф и л и н ы н вуйыштыжо ушанлыдыме шонымаш пӧрдеш: „неужели Лиза толын? Кузе тудо постыш логалын“.

Филин ӱдрамаш ӱмбалсе вургемымат ужо: лудо пальто, ош шапочка. Тидыже чыла Лизаяк.

Ӱдрамаш адак вуймалта:

— Тиде мый—Лиза! Поезд опоздайыш: мӧҥгӧ гыч ойго увер!

Филин кидшым спусковой крючокыш чыкен ямдылен. Кенета шеҥгелныла лавраште „чоп“ шоктыш. Филин казармыш сигналым пуыш. Шинчажлан шола могырыштыла шем ӱмылка гай койо. Вара Филинын йӱкшӧ шергылте:

— Шогал! Кидым кӱшкӧ!

Вашмут ыш шокто. Штабын ош пырдыж воктенже шем ӱмылкан вуйшым толмыжо ынде рашак койо.

— Шогал!

Тиде жапыште ош шапочкан ӱдрамаш кычкырал колтыш:

— Шура!

Вес ӱмылкаже кенета ӧрштылтын да Филин ӱмбак керылтеже ыле. Но

(МУЧАШ 4-ше СТРАНИЦЫШТЕ)

*) Красноармеец Васильевын ойлымыжо гыч возымо.

219

СОВЕТСКИЙ ЯЛ

Пушкин пич курым жап годым илен,
Оҥчыш ял-влакым моткоч чаманен.
Орлык, кул илыш шарлен йырым-ваш,
Эрык йӧршешак ишалтын улмаш.

Тоштым шалатыш Октябрь йӧршеш,
Эл пеҥгыдемын вияҥын кушкеш.
Йыр-ваш пеледе элнаже сӧрал,
Ленинский тул йӱла чаплын йолгал.

Ял сад коклаште моторын коеш,
Пуйто вет роза, сӧрал пеледеш.
Нуржо колхозын шарлалын кия,
Тушто машин-влак коштыт виян.

Лӱҥгышӧ толкын—йога тич эҥер,
Сылне моткочак кушкеш йыр садер.
Тышке колхозын тӱшка вольык-влак,
Олыкыш лектын рӱжген коштылдат.

Сталин вождь тидым пуэн мемналан,
Тидым пӧлӧклыш, конден курымлан.
Шӱм гыч у муро йоҥгалтын шочеш,
Муро родной Сталин дек шуэш.

Сталин законым шемерлан пуэн,
Шӧртньӧ буква дене мудрын возен.
Тиде закон ден тич теме пиал,
Тиде закон ден пеледе у ял.

Чалай Васлий.

Домрачева Зоя, У-Тор'ял пелэ кыдалаш школын 6-шо „Б" классыште тунемше отличницаже. Фото С. БАКУЛИНЫН.

Фоминых Володя, У-Тор'ял пелэ кыдалаш школысо 1-ше номеран пионер отряд советын председательже, тунеммаште ударник. Фото С. БАКУЛИНЫН.

КАПИТАЛИСТИЧЕСКИЙ ЭЛЛАШТЕ

ФРАНКО-ГЕРМАНСКИЙ ДЕКЛАРАЦИЙ

Шукерте огыл Францийден Германий декларацийым подписатленыт. Тиде декларацийым подписатлаш Парижыш (Франций) Германский иностранный паша министр Риббентроп миен.

Франко-германский декларацийыште теве мо ончыкталтеш: „Всеобщий мирым кучымо шот дене" кок правительстыже шке коклаштыже „тыныс да сай отношенийым" ышташ тӱҥалаш увертарат. Кокымышыжо: территорий (мланде) шотышто спорный вопрос уке, маныт Франций ден Германий кокласе границым „йӧршеш" ыштымылан шотлат. Пытартышлан международный затрудненый годым „кок элжымат интересоватлыше чыла вопрос дене шке келшымашыштым пырля аралаш" обязательствым налыныт.

Фашистский Германий икгана велэ огыл пошкудо эл-шамычлан „тыныс да поро" шонымыжым ӱшандараш тӧчен гынат, Австрийым садак поген налын, Чехословакийын ятыр мландыжым шупшын налын. Тыжечын фашистский Германийын „поро" шонымыжо пеш раш пале. Тудын „поро лияш" шонымыжлан нигеат огыт ӱшане.

Франко-германский деклараций — Германийын Франций ӱмбак кержалташ шонымыжым вигунарат ок утаре. Тудын дене Германий Францийым ондала веле. Вес шот дене Францийлан оборонный пашам лушкыдемдаш полша.

Фашистский Германийын еврей калыкым мыскылымыже да яндыкла поктылмыжо уло элласе калыкын шыдыжым чот луктын. Тидын деке тудо вӱран фашизмын могай шакше улмыжым эше ик гана ончыктыш.

Тыгак Францийысе буржуазият шемер калыкым уло вийже дене пызыра. Даладьен вуйлатыме правительствожо шемер калыкын илышыжым начаремдыше да вуйын праваштым шыгыремдыше чрезвычайный закон-шамычым луктын. Францийсе пашазе класс буржуазий ваштареш пеҥгыдын шога. Теве 30 ноябрьыште Францийсе пашазе организаций-шамыч правительствын чрезвычайный законжо ваштареш ик кечаш забастовкым эртарен. Всеобщий забастовко французский пашазе класссын кредалмаштыже кугу событий ыле. Правительство забастовкым организоватлыше-шамычым тюрьмашке петырен, забастовкышто участвоватлыше-шамычым шӱдӧ тӱжем дене паша гыч коранден.

Кызыт Францийыште классовый кучедалмаш утыр пӱсемеш. Садланак французский буржуазий фашистский эл дене ушна да пырля заявленийым подписатла. Но, туге гынат, французский калык фашистский захватчик-шамычын шояк ойыштлан ок ӱшане. Тудо Германийсе калык дене келшен илаш шона да шке эрыкше верч пеҥгыдын шога.

(„Крестьянская газета" гыч.)

ВКП(б) Историйым самостоятельно тунемше-шамычлан лекций

Шернур. 12 декабрьыште соцкультур пӧртеш ВКП(б) Историйым самостоятельно тунемше коммунист ден комсомолец-шамычлан „Борьба за создание социал-демократической рабочей партии в России" теме дене лекций лийын.

Лекцийым Чебоксаров йолташ лудын. Лекций колышташ 300 еҥ погынен. ВКП(б) Историйын Краткий курсшым самостоятельно тунемше-шамычлан тиде лекций пеш пайдале.

И-в И. П.

Оборонный значокан лийыч

Шернур. Обронино пелэ кыдалаш школышто тунемше-шамыч оборонный значоклан нормо сдатлымашым сайын организоватленыт. Кызыт 25 еҥ „БГТО", 35 еҥ „Юный ворошиловский стрелок" да 30 еҥ „ПВХО" значоклан нормым сдатленыт. Значокым чыланат налыныт.

Иванов И.

Комсомолец-шамыч калык перепись нерген беседым эртарат

Тошто-Тор'ял ял совет кӧргыштӧ (У-Тор'ял район) 1939 ийыште эртаралташ калык перепись нерген умылтарымаш паша колхозник-шамыч коклаште сай эртаралтеш. Теве шкерте огыл Тошто-Тор'ял кыдалаш школышто тунyктышо-комсомолец А. И. Березин „1 май" колхозышто калык перепись нерген беседым пеш сайын эртарыш.

Беседым колыштмеке, колхозник-шамыч шушаш переписьлан сайын ямдылалташ, да кӱкшӱ качестве дене эртараш мутым пуышт.

М. Веденькин.

* * *

„КИМ" колхозышто (Роҥго район) комсомолец-шамыч калык перепись нерген умылтарымаш пашам сайын организоватленыт. Теве беседчик Ибраев П. колхозник-шамыч коклаште переписьын значенийже да переписьым кузе эртарыме нерген сайын умылтарен шога.

Колхозник-шамыч беседе эртарымашке куанен коштыт.

Ведерников Н. С.

8-ше армий японский самолетым поген налын

Шукерте огыл 8-ше народно-революционный армийын частьше японский самолетым поген налын. Изиш шаланышыжым олмыштымо. Китайский армийын военно-воздушный вийжылан самолетым передатлыме дене пырля 8-ше армийын командующийже Чжу Дэ, тудын заместительже Пэн Дэ-хуай Чан Кай-ши деке поздравительный телеграмма дене обратитленыт.

Бухарестыште фашистский типографий

Румынский власть-шамыч Бухарестыште „железногвардеец - шамыч" кугу подпольный типографийым муымо. 4 еҥым арестоватлыме. Типографийын главный руководительже-шамыч Патрашку ден Кристеску куржыныт.

Кружокым Васильев сай вуйлата

Морко кыдалаш школышто первичный Осоавиахимовский организаций пашажым саемден. Организацийыште 53 еҥ членлан шога. Тиде организаций пелен тӱрлӧ кружок-шамычым организоватлыме улыт. Стрелковый кружокышто винтовко частьым тунем пытарыме. Кызыт „Ворошиловский стрелок" да „ЮВС" значоклан нормым сдатлаш тренировко эрталтеш. Тиде кружокым Васильев сайын вуйлата, занятийым план почеш эртара, сайын умылтара, чыла йодышлан раш вашмутым пуа. Кружок член-шамычат занятийыш ямдылалтын коштыт.

Степанов А.

„ВАТЕ"

МУЧАШ

Филин вашке гына спусковой крючокым темдале. Лӱймӧ йӱк дене пырля кычкыралме йӱк шоктышат, еҥ кумык млаvдыш керылте... Сигнал почеш вашке толын шуыч. Отделенный командир Иванов ден кок красноармеец ош шапочкан ӱдрамаш ден разнитлалтше еҥым штабыш вӱден кайышт.

* * *

Эрлашыжым красноармеец Филинын геройствыжым шкеденже велэ огыл, молочастьлаштат паленыт. Тудым шокшын саламленыт. А кас велеш Филин ватыж дечын тыгай серышым налын: „Йӧратыме йолташем! Уло шӱм саламем колтем. Мемнан верген утыжым ит шоно. Ме сай илена, таза улына. Тиде серышеш Митя эргычат саламым колта. Але тудо оляш сайынак тунем шуын огыл, вашке тунемеш. Тиде серышым возымем годым, тудо „ача, ача"... манын кагазым шупшкедыле. Шке кизаже дене ыш возо гынат, тудын возымыжланак шотло. Таза лий! Элнам сай арале! Ватет Лиза!"

Филин серышым лудын, путырак йывыртыш. Пуйто ватыже дене ваш шогалын кутырмыжо гае чучо. Вет тудо эре тыгай куандарышан серышым вучен. А тенгече?...

Филин ватыжлан мо лиймыжым чыла ратше дене возен колтыш:

„...Ранитлалтше шпионын штабыште ятыр марте ушыжо пурен огыл. Тудо рушла да немычла вуйжо дене мутланен киен.

Допросышто пале лийын: Анна Ивановна (я ончычшо Фрейлен Гутлер) шпионка. Обыскышто тудын пеленсе подделке документшамыч дене пырля тыйын картычкетым мумо. Тудым фотограф дечын ондален налын улмаш.

Мый тыйын картычкет дене шпионкам ятыр таҥастарышым. Вургем ден грим чот келыштарыме ыльыч. Но мый йӱкшӧ гыч садак палем ыле.

Тидлан тудо тыге мане:

— Нимат огыл. Мланем руш йылмыжат сай туныктеныт ыле. Гестапон школыштыжо актерстволанат туныктеныт. Вик манаш, мый актриса улам...

А мый тудлан каласышым:

— Сай! Но тиде рольым модын ыжыч керт. Мемнан дене тендан элысе гае огыл, артист-шамыч дечын особенно требований кугу...

Пагалыме Лиза! Молым кугунак серышаш уке. Мыланем шпион кучымылан шергакан наградым пуэныт. Оетым шуктем, эл верч чот шогем. Эргылан салам!"...

М. Большаков.

Молодежын единствожым пудыртышо-шамыч ваштареш кучедалмаш

Барселона. Об'единенный Социалистический молодежь федерацийын исполнительный комитетше Альбасет олаште молодежь организацийым шалаташ тӧчымылан организацийын вич руководительжым федераций радам гыч лукташ пунчалын.

Отв. редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.

Упол. Главлита Мар. АССР А—982. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.